

SYMBOLISKA PROBLEM

Rolf Uppström

De flesta schackproblem går ut på att åstadkomma något vackert inom de olika genrer som finns: direktmatter, hjälpmatter, självmatter, reflexmatter för att nu inte nämna den mängd fantasiformer som finns. På sistone har till exempel alfabetischack (spelarna flyttar sina pjäser i alfabetsordning: a1, a2 ... a8, b1, b2 ... och så vidare) blivit populärt. Men det finns också ett slags problem som skiljer sig från de mera vanliga formerna. Det handlar om så kallade symboliska problem där pjäserna exempelvis visar ett bestämt mönster men problemet ändå ska lösas enligt de normala fordringarna. Allra vanligast är kanske bokstavsproblemen men pjäsuppställningen kan också göras på annat sätt.

Vi visar först på ett tvillingproblem som kommit att kallas *The Kilkenny cats*. Det har den kände amerikanen Samuel Loyd som upphovsman. Som synes tycks problemen vid en första blick vara desamma men den lilla förskjutningen av katt nummer två visar sig få en stor betydelse.

A1. Sam. Loyd

Texas Siftings, c. 1888

Kc1 Td4 Th1 Ld2 Lh5 Sd3 Se3 bb6

bc5 bc7 bd7 bf2 bg3 bg5 bh4

Ke2 Tg1 Ld1 Sf3 bc2 be7 bg2 bh2 bh3

#4

1.Sf4+! Kxf2

2.Sxh3+ Kxg3

3.Sf5+

2. Ke2

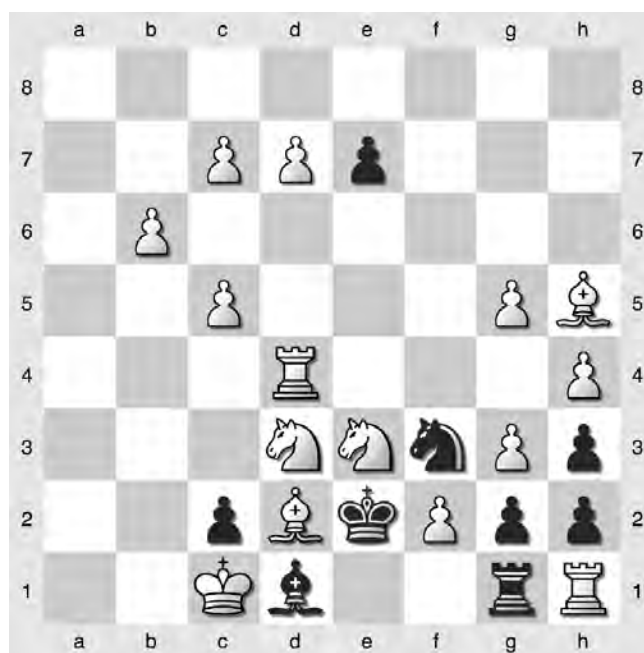
3.c8D

Om vit istället försöker med

1.c8S? så spelar svart på patt

1. Txh1

2.Sxe7 g1S!

Man får kanske ha ett visst överseende med att ställningen inte är legal. Svart har nämligen gjort minst två bondeslag och vit saknar bara en pjäs.

A2. Sam. Loyd

Texas Siftings, c. 1888

Kb1 Tc4 Tg1 Lc2 Lg5 Sc3 Sd3 ba6
bb5 bb7 bc7 be2 bf3 bf5 bg4
Kd2 Tf1 Lc1 Se3 bb2 bd7 bf2 bg2 bg3
#4

1.b8S! Txg1

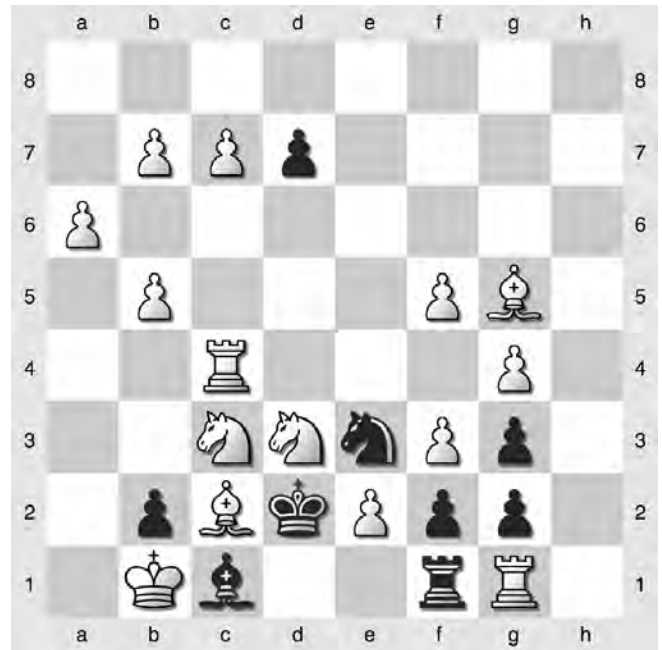
2.Sxd7

3.Sc5

1. bd5

2.Sc6 dxc4

3.Se4+

Den här gången blir det istället en springarförvandling av den förflyttade bonden.

B. Sam Loyd

N.Y. Evening Telegram ?

Ka1 Dg7 Td7 Th6 Lf6 Lg2 Sd1 Sg1
bc7 bh3
Kf5 Db3 Ta7 Tc4 Lb1 Ld6 Sc1 Sf2
ba2 bb7 bc5 bd5 be3 bg4
#2 Vit eller svart

Vit: 1.Tf7! Kf4/Le5+ 2.L(x)e5#

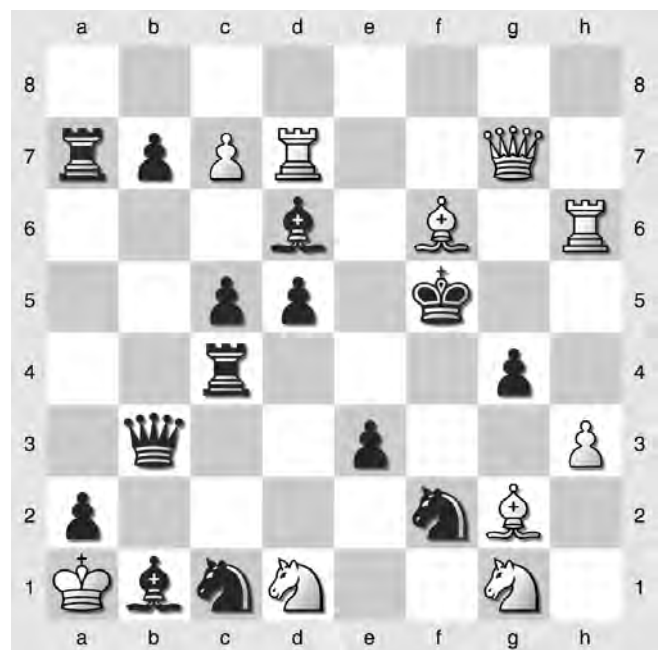
1. Db2/Db3+ 2.Lxb2/Lxb3#

1. Le7 2.Lxe7#

1. Ke6 2.c8D#

Svart: 1.Db2+! S/Lxb2 2.Sb3#

1. Kxb2 2.a1D#

Diagrammet visar Z och S för de bägge urstarka mästarna (Johannes) Zukertort och (Wilhelm) Steinitz som möttes i den första officiella matchen om världsmästerskapet 1886. Som bekant vann Steinitz.

Nedan finner vi åter ett tvillingproblem. Den här gången är det en svensk problemist som står för grannlåten.

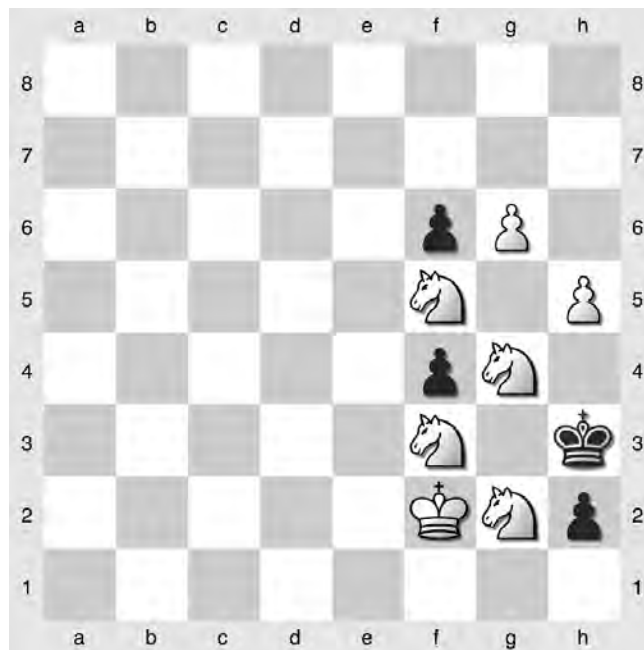
C1. Curt Stockman

Tidskrift för Schack 1972

Kf2 Sf3 Sf5 Sg2 Sg4 bg6 bh5

Kh3 bf4 bf6 bh2

#2

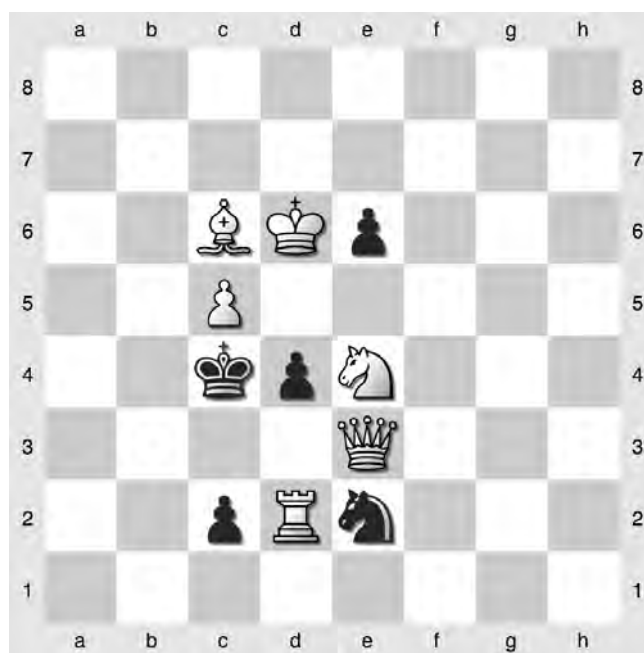
C2. Curt Stockman

Tidskrift för Schack 1972

Kd6 De3 Td2 Lc6 Se4 bc5

Kc4 Se2 bc2 bd4 be6

#2

De bägge diagrammen visar bokstäverna **B** och **S**, det vill säga initialerna för världsmästaren (Boris Spasskij). Han förlorar dock titeln till **R F** (Robert Fischer) 1972 på Island vilket framgår efter lösningsdragen på problemen!

Övre diagrammet, B > R: **1.Sf3xh2!** f3 2.Sf4#

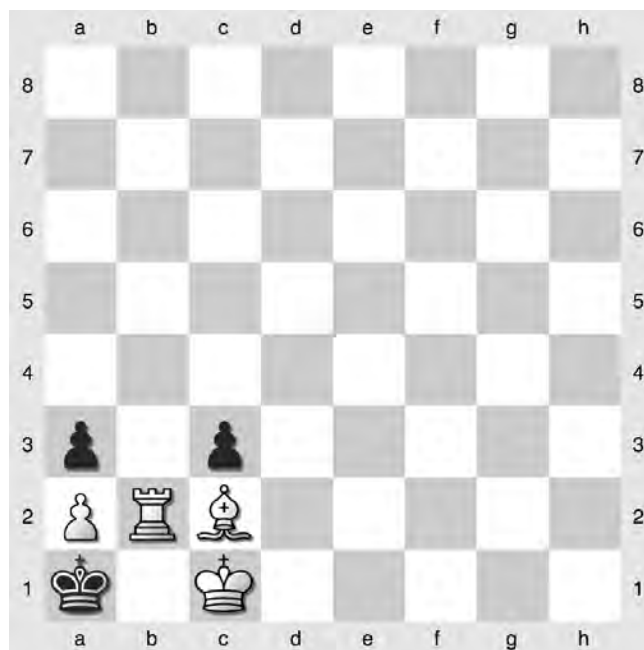
Nedre diagrammet, S > F: **1.Txd4+!** Sxd4 2.Dc3#

Den senaste världsmästaren Magnus Øen Carlsen från Tönsberg i Norge har också fått en hyllning.

D. Nils Adrian Bakke
 Springaren juni 2014
 Tillägnad Magnus Øen Carlsen
 Kc1 Tb2 Lc2 ba2
 Ka1 ba3 bc3

Vit tar tillbaka sitt senaste drag
 och sätter istället matt! 2 lösningar.

Utgångsställningen visar ett **M**. I lösningen
 tar vit tillbaka Lb3xSc2 och sätter matt
 med 1.Tb1 med slutställningen **O** eller så
 tar vit tillbaka Lb3-c2 och sätter matt med
 1.Tb1 och då får vi slutställningen **C**.

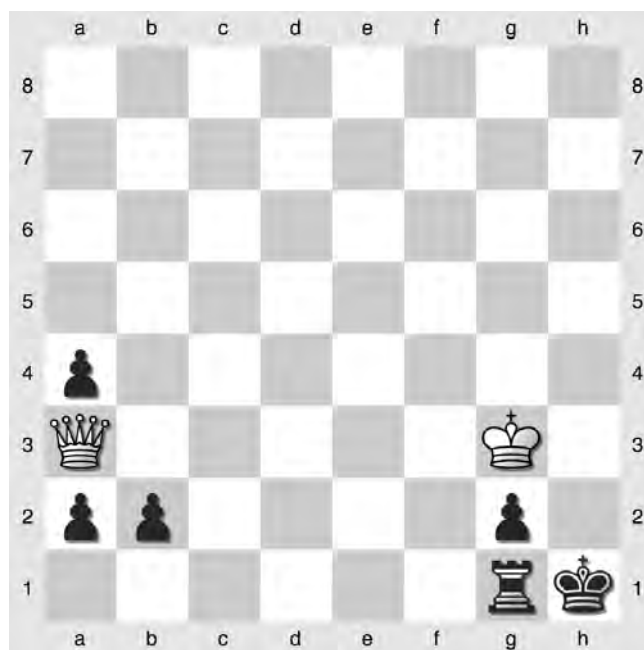
Men man måste inte vara världsmästare för att bli hyllad. Den framgångsrike danske problemisten Lars Larsen fick ett minimalproblem dedicerat till sig på sin 85-årsdag. Med minimal avses ett direktmattsproblem där vit endast har kung och ytterligare en pjäs. Observera att samtliga pjäser på brädet är nödvändiga.

E. Rolf Uppström
 tillägnat Lars Larsen 85 år
 Springaren, dec. 2003
 Kg3 Da3
 Kh1 Tg1 ba2 ba4 bb2 bg2
 #2

1.Df3! (hot 2.Dh5#)

1. T 2.Dxg2#

1.Dxb2? a1D!

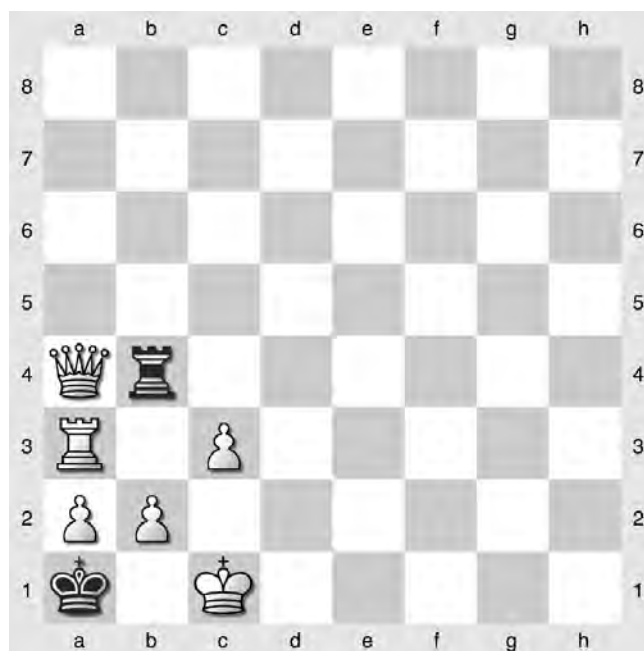

Ett av de mest berömda problemen genom tiderna står dansken Knud H Hannemann för. Han har kallats "the Danish Wizard" och nedanstående problem visar varför. Bakgrunden är att den första egentliga schackolympiaden hölls i London 1927. Un-

gern segrade med 40 poäng. Tävlingsens sensation var Danmark som i sjätte rondon till och med lyckades vinna mot Ungern med 3-1. Till sist slutade danskarna på andra plats, två poäng efter segrarna. Vid hemkomsten hyllades det danska laget bestående av O. H. Krause, H. Norman-Hansen, Erik Andersen och Karl Ruben av Hannemann med följande mästerstycke:

F. Knud H Hannemann
 Skakbladet, augusti 1927
 Kc1 Da4 Ta3 ba2 bb2 bc3
 Ka1 Tb4
 #2

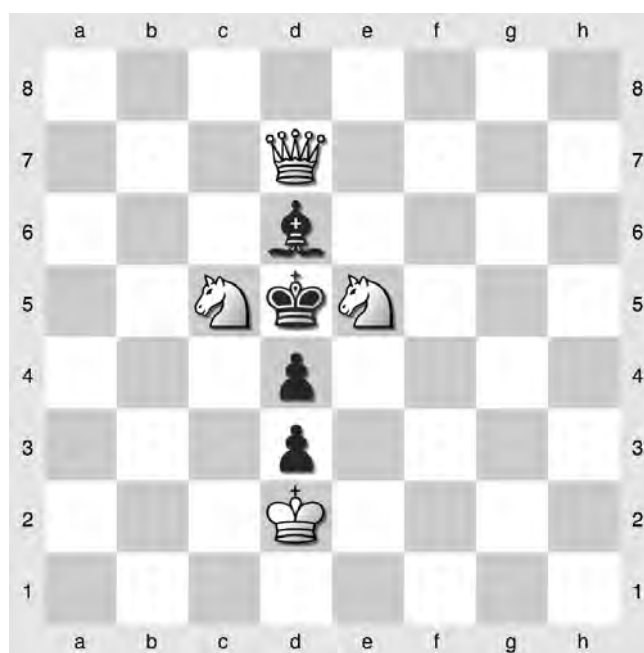
Som vi ser har utgångsställningen ett **R** för Ruben. Därefter följer 1.Dc2! Och nu har vi ett **A** för Andersen. Svart svarar förstås med 1. Txb2 för att gardera matthotet på b1 och nu ser vi på en och samma gång ett **N** och ett **H** för Norman-Hansen. Med avslutningsdraget 2.Dxb2# får vi till sist **K** för Krause!

Därmed lämnar vi bokstavsproblemen och återvänder till andra mönster som kan formas av pjäserna på brädet. Den isländske läraren, musikern, skomakaren m.m. Sigurbjörn Sveinsson (1878/1887?-1950) komponerade exakt 64 uppgifter. Från hans efterlämnade *Håndskrift* hämtar vi följande trio:

G1. Sigurbjörn Sveinsson
 ”Tru”
 Kd2 Dd7 Sc5 Se5
 Kd5 Ld6 bd3 bd4
 #2

1.Dd8! (dragtvång)
 1. Kxc5/Kxe5
 2.Da5/Dg5#

G2. Sigurbjörn Sveinsson

”Håb”

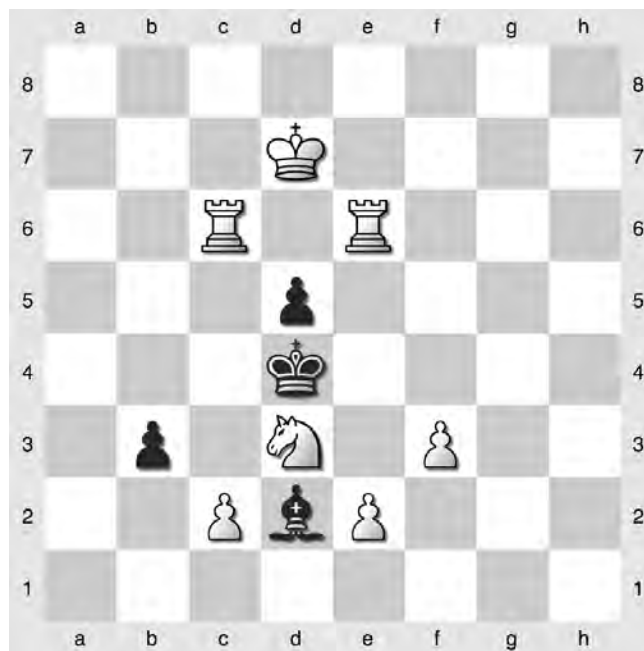
Kd7 Tc6 Te6 Sd3 bc2 be2 bf3

Kd4 Ld2 bb3 bd5

#2

1.Sc1! (hot 2.Sxb3#)

1. Lxc1 2.c3#

G3. Sigurbjörn Sveinsson

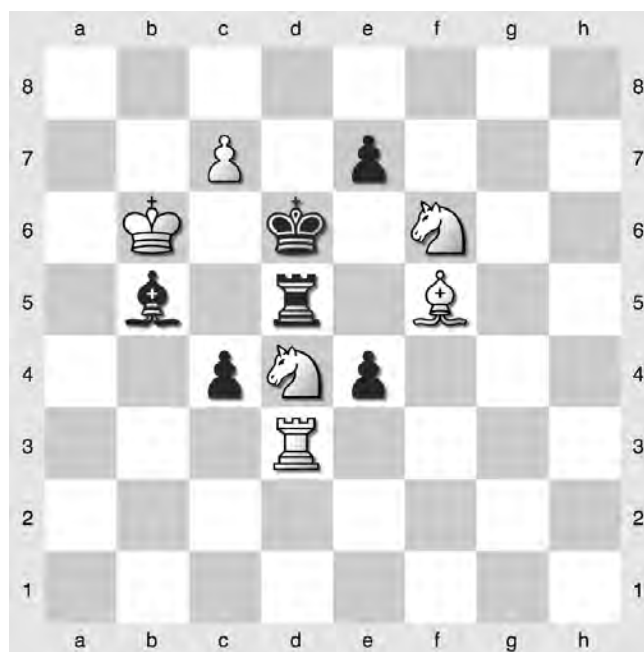
”Kærlighed”

Kb6 Td3 Lf5 Sd4 Sf6 bc7

Kd6 Td5 Lb5 bc4 be4 be7

#2

1.Sf3! 2.Txd5/c8S#

Sam Loyd har också konstruerat tre problem med denna idé (L'illustration 1867). Men det är tredragare med betydligt mycket fler pjäser. Men vi fortsätter ändå med ett Loyd-problem. Kanske det märkligaste som någonsin komponerats. Det är tillägnat den amerikanske problemisten Charles Henry Wheeler (1846-1927) och mottot lyder "A wheel within a wheel"! Att problemet dessutom fungerar är också märkligt.

H. Sam Loyd

American Chess Journal aug 1878

Kf5 Dg2 Tc4 Td1 Le6 Lf4 Se3 Sf8

ba3 ba4 ba5 bd3 bh6

Kh4 De1 Td8 Tf1 Lc1 Le8 Sc8 Sh3

ba6 bb2 bb7 bc5 bd6 bg7 bh5

#2 Vit eller svart

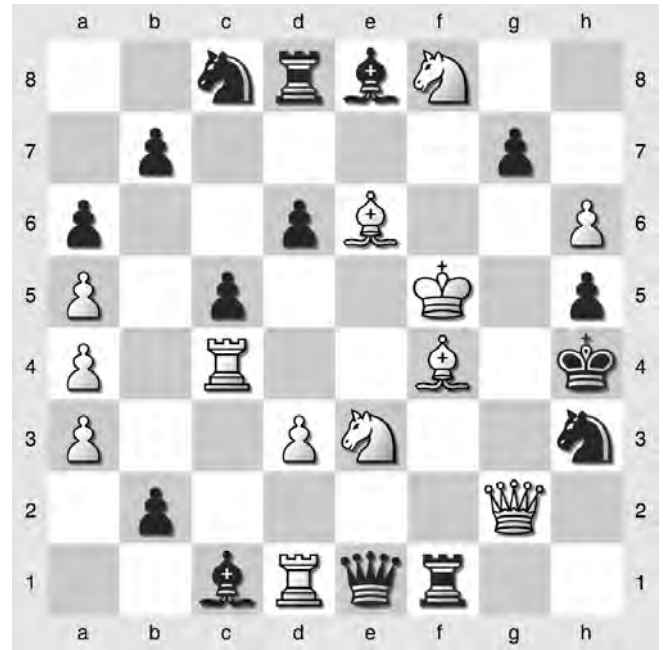
S#2 Vit eller svart

#2 Vit: **1.Dxh3+!** Kxh3 2.Kg5#

Svart: **1.Se7+!** Ke4 2.Txf4#

S#2 Vit: **1.Dg3+!** Dxd3 2.Sg6+ DLxd6#

Svart: **1.Se7+!** Ke4 2.Sg5 DLxd6#

Men symboliken kan också bestå i siffror. Talet 64 är ju särskilt förknippat med schack och vi har redan stött på det hos Sveinsson ovan. En och annan schackspelare har kanske fått ett problem i 50 drag tillägnat sig vid sin högtidsdag. Mycket få har dock möjligheten att få en 100-dragare. Dels är det få som uppnår denna ålder och dessutom är det ytterst svårt att konstruera en korrekt sådan uppgift. Men man kan förstås lösa detta på annat sätt: 23 damdrag, 28 torndrag, 26 löpardrag 15 springardrag och 8 kungsdrag blir sammanlagt 100 möjliga drag i ställningen nedan. Bezzel hade ursprungligen en pattsatt svart kung på brädet men denna är ju onödig om man inte vill ha en partimöjlig uppställning. Då finns det flera möjligheter att placera ut kungen.

I. Max Bezzel

Deutsche Schachzeitung 1849 (version)

Kd2 Db3 Tc7 Tg5 Ld4 Le4 Sd6 Sf4

100 drag av de åtta vita pjäserna.

